

1. nodaļa

Vai jūs zināt, cik skaists ir Neapoles līcis? Ja ne, tad būs vien man jānotic uz vārda, jo nu jau veselu dienu mēs abi ar vīru braucam gar to. Ceļš ir kalnains. Tas reizēm strauji ceļ mūs debesis, reizēm, elpu aizraudams, pēkšņi nomet atpakaļ ielejā. Tikai caur mašīnas kreiso logu nemainīgi mirdz un aicina Vidusjūra, Neapoles līcis, kas, liekas, ir tāds pats kā tajos senajos laikos, kad kalni slēpa bagāto Romas patriciešu villas un jūra šūpoja staltus buriņiekus. Tāds pats nemainīgs, līdzīgs plikpaurainam vecim, šajā ainā noraugās Vezuva kalns un sminēdams glabā sevi atmiņas par postu, ko tas nodarījis šai paradīzes vietai un cilvēkiem. Brīžos, kad mašīnas logā redz tikai debesis un gabaliņu jūras, rodas sajūta, ka mēs teju teju būsim atrāvušies no šīs grēcīgās zemes, viss tās smagums no mums nokritis ielejā, un mēs brīvi ielidosim tīrajās debesis. Aiz savilņojuma es pārsēžos aizmugurējā sēdekļī, lai mani nekas netraucētu izbaudīt šo laimes sajūtu. Bet diemžēl tā man sāk zust, ceļš atkal skrien lejup, un mans prāts tam seko. Vaigu noputējušam stiklam pieglaudusi, es domās atgriežos tur, no kurienes tik izmisīgi cenšos aizbēgt.

Kapličā derdzīgi salkani smaržo pavadītāju noliktie ziedi. Nekādi nevaru saprast, kāpēc puķu smarža šajā nāves cellē kļūst tik nepanesama, ka ienākot gluži neviļus sāku elpot seklāk. Cenšos neuzkritoši nostāties maliņā, bet jūtu, ka mani jau ir pamanījuši. Nelaiķa draugs pagriež galvu uz manu pusi, un es viņa acīs ieraugu naidu un klaju pārmetumu. Bet varbūt man tikai tā liekas, jo es

pati pēdējās dienās esmu izmisusi un pārgurusi. Jā, es esmu briesmīgi nogurusi. Noguruši ir visi mani locekļi, manas acis un domas, bet visvairāk nogurusi ir mana sirds. Plaksti kaist, un sveču trisuļošana liek tiem sāpīgi samiegties.

Beidzot es saņemu visus dvēseles spēkus un uzmetu skatienu mirušajam ķermenim zārkā. Cik briesmīgi – nekādu emociju! Tur ir tikai dzeltena maska ar aizvērtām acīm un tumšs uzvalks. Viņa šeit nav! Mēs apglabājam tikai viņa drēbes un viņa dvēseles uzvalku. Bet garā es viņu redzu ļoti labi. Viņa acis, lūpas, augsto pieri un daiļās mākslinieka rokas, un vēl to bezgalīgi tālo skatienu, ar kādu viņš lūkojās manī mirkli pirms aiziešanas – mūsu slimnīcas reanimācijas nodaļā. Atkal un atkal es jūtu, cik krampjaini saraujas viņa jau atdzist sākusī plauksta, kas, satvērusi manu roku, vēl labu brīdi pēc nāves negribēja to atlaist. Un atkal es dzirdu viņa pēdējo čukstu, kuram nebija skaņas un kuru es izlasīju tikai no lūpām:

– Pasaki Lukrēcijam, ka es...

Žēl, bet tālāk vārdi apdzisa lūpās, tās viegli pavērās, it kā gribētu veidot skaņu “vi”, bet vairs nespēja, jo bija sastingušas.

Un pašlaik šis nepabeigtais teikums plosa manu galvu. Ko pasaki? Kam lai es saku? Es taču nepazīstu nevienu Lukrēciju. Un kas tas vispār par savādu vārdu, no kurienes nācis? Pat tevi, mans mīļais, es pazīstu tikai dažus mēnešus, lai gan no paša pirmā tikšanās mirkļa man ir licies, ka es tevi zinu veselu mūžību.

Pirmo reizi šo cilvēku es ieraudzīju kādā pirmdienas rītā mūsu nodaļas gaitenī, kad kopā ar citiem ārstiem atgriezos no rīta konferences. Man bija izcili riebīga oma, jo biju paspējusi pa telefonu sastrīdēties ar savu dēlu. Arī naktī tikpat kā nebiju gulējusi – dežurēju uzņemšanas nodaļā. Mans vienīgais mīļotais dēliņš atļāvās paziņot, ka vēloties irēt atsevišķu dzīvokli, lai varētu tuvāk iepazīt savu jauno draudzeni, nekaunīgi piebilzdams, ka mēs ar tēvu traucējot viņam to darīt.

Tas mani acumirkli satracināja līdz baltkvēlei, pilnīgi uzvirda manas poļu asinis. Es no sirds nesaprotu šo dīvaino jauniešu vēlmi – izmēģināt mīlestību, veidojot laulības modeli un vienmēr atstājot sev iespēju atkāpties, ja eksperiments, viņuprāt, nebūtu veiksmīgs. Viņi apgalvo, ka negribot pieļaut kļūdas, veltīgi zaudēt savu brīvību. Bet tajā pašā laikā nesaprot, ka nav lielākas brīvības par mīlestību. Un, ja tā ir atnākusi, tad katrs cilvēks to nekļūdīgi zina un nav vairs nekas jāizmēģina, un nav vairs ne no kā jābaidās.

Var jau būt, ka viņš to apjēdz ļoti labi, tikai negrib atzīties, jo arī viņā ir kaut kas no mana spīta un augstprātības. Tikai viņš ir gudrāks par mani. Viņš neuzstāj, neaizsvilstas, bet, lai izbeigtu sev nevēlamo sarunu, paceļ pret mani savas tumšās acis, tad lēni piever plakstus, un biežās skropstas tūlīt pat aizēno pusi vaiga. Izsmalcināti saņēmis manu spirtā un dezinficējošos šķīdumos noberzto roku ar īsi apgrieztajiem nagiem, viņš pieliek to pie pilnīgajām lūpām tik maigi, ka manas dusmas pazūd kā nebijušas. Un vēl, veicot visas šīs samierināšanās manipulācijas, viņš kaut ko klusi dūdo zemā krūšu balsī franču valodā.

Un es esmu pieveikta galīgi, es viņam uzsmaidu, noskūpstu gudro pieri un samierinoši ielaižu roku pagarajos, vijīgajos matos, kuri jau kopš viņa bērnības ir sajūsminājuši dažāda vecuma sievietes. Līdz ar to strīds beidzas, un miers ir pasludināts. Tikai šorīt tā nenotika, jo runājām pa telefonu un viņam nebija iespējas laist darbā savus pārbaudītos ieročus. Kļūdās arī izcili taktiķi, es noliku klausuli nikna un neuzvarēta.

Arī nakts bija smaga, dabūju pagulēt tikai pusotru stundu. Vēlu vakarā mani aizsauca uz endokrinoloģijas nodaļu, kur jaunai meitenei bija sākušās asas sāpes vēderā. Tur jāšaubās nebija, klīnika runāja nepārprotami, nabaga bērns bija gluži balts, sarāvis kamoliņā kā vajāts meža zvēriņš un ik pa brīdim vēma kafijas biezumiem līdzīgu masu. Tā izpaužas tikai asiņojoša kuņģa čūla. Arī cēloni nebija grūti atrast – droši vien to bija radījusi milzīga

medikamentu deva, ar kuru šeit diendienā tika baroti pacienti, bet kas tikpat nespēja daudz līdzēt šiem likteņa nolemtajiem cilvēkiem. Tādēļ es vienmēr pricējos par savu izvēlēto ceļu medicīnā – ķirurģiju. Varbūt internistu acīs tas ir tikai tāds amats – pārgriež, izņem un aizšuj. Bet vismaz tādos brīžos es jūtos kaut kā reāli palīdzējusi; es neesmu tik gudra, lai ārstētu cilvēkus vienīgi ar zālēm. Tad ir dziļi jāizprot pati slimība, pats slimais cilvēks un līdz sīkumam jāzina, ko katrs medikaments darīs, nonācis slimā organismā, kam palīdzēs, ko bojās. Varbūt daži mani kolēģi to spēj, bet es vēl noteikti ne. Tādēļ es daru to, ko protu vislabāk, ļoti apdomīgi, vienmēr paļaudamās uz Dieva klātbūtni.

Un Viņš mani kārtējo reizi nepameta – operācija izdevās. Asiņainajā haosā, ko ieraudzīju, pārgriežot kuņģa priekšējo sienu, čūlu atradu viegli. Lai gan tā vairs neasiņoja un tās krāterī vīdēja svaigi trombi, asins zudums šim bērnam bija ievērojams, tāpēc mēs jau operācijas laikā sākām pārliet svaigus eritrocītus. Kuņģa rezekcija nebija nepieciešama, jo čūlu izdevās veiksmīgi noņemt. Tas ievērojami saīsināja operācijas laiku, jau pēc divām stundām es atrados mūsu nodaļas mājīgajā ārstu istabā uz mazā divāniņa un alkatīgi grimu pelnītā miegā. Bet mana svētlaipe nebija ilga. Tieši pēc pusotras stundas mani no miega sēdus uzrāva spalgs telefona zvans. Sauca uzņemšana – atkal kādam sāpēja vēders un bija vajadzīgs ķirurga slēdziens. Šoreiz nolēmu ar nazi nogaidīt, jo nebija īstas pārliecības par akūtu apendicītu.

Es domāju, man piekritīs daudzi kolēģi, izņemot, protams, pašus jaunākos, ka apendicīts ir visviltīgākā ķirurģiskā slimība. Tai ir tik daudz seju, un tās ir tik dažādas, bet to saprot, gadiem ejot un pieredzei uzkrājoties. Jaunībā man vienmēr viss bija skaidrs – “aklā zarna” vainīga un tūlīt jāgriež. Mēs studentu gadus pat sacentāmies, kuram būs vairāk apendektomiju. Godīgi jāatzīstas, ka pusi no operācijām droši vien nebūtu vajadzējis veikt. Ļoti bieži šis slīpētais piedēklītis izrādījās gluži nevainīgs, tikai tāds patīkami nosarcis kā palaidnībās pieķerts bērns. Tad nekas cits neatlika kā

stingri nosiet to ar resnu zīda diegu, lai no patanatoma izspiestu robeždiagnozi – katarāls apendicīts. Bet tur neko nevar darīt, jo tā ir skola, kas jāiziet katram ķirurgam. Un, vai tas cilvēkiem patīk vai ne, katram ārstam ir brīdis, kad viņš paceļ skalpeli un pats izdara pirmo griezienu dzīvā miesā. Tam, kurš guļ zem viņa naža, ar to ir jāsamierinās, jo diemžēl tikai tā mūsu amatā var kļūt par meistarū.

Par to visu es domāju, izmeklējot jauno puisi. Viņš ar visiem spēkiem centās slēpt savas bailes aiz vārga smaidiņa vēl galīgi nevirīšķīgajā sejā, ko šur tur klāja maigas pūkas, kuras kādreiz saukšies par bārdū. Es ļoti rūpīgi iztaustīju, izgrozīju un izjautāju viņu. Tikai tad, kad atskārtu, ka mana pedantiskā inspekcija puisi tūlīt atmaskos un saraudinās, es viņam plati uzsmaidīju, diezgan familiāri uzsitu pa plecu un pieņēmu lēmumu:

– Nogaidisim. Varbūt mazliet sadumpojušās zarnas. Ved nu, draugs, uz nodaļu! – es uzrunāju man blakus snaudošo sanitāru, arī jaunu puisi, kurš laikam savu turpmāko dzīvi bija nolēmis veltīt medicīnai.

Man vispār patiktu alternatīvā dienesta iespēja jauniem pušiem. Slimnīcā tik ļoti ir vajadzīgas stipras rokas, un, kas lai zina, – varbūt kādam no viņiem iesilst sirds pret medicīnu uz visu atlikušo dzīvi.

Tonakt mani uzņemšanas nodaļa pasauca vēl četras reizes, tādēļ arī vairs neizdevās iemigt. Pēdējā reizē māsa Sarma, kas tur strādā, manuprāt, no “mēra laikiem”, vainīgi glaudīja man muguru, kad es pusdzīva rakstīju kārtējo ierakstu slimības vēsturē, un solīja, ka nu gan vairāk nebūšot. Tā tas arī bija, bet ko vairs līdzēja, jo pulkstenis neglābjami rādīja bez piecpadsmit minūtēm seši. Miegš bija aizdzīts, palikusi tikai smaguma sajūta plecos un pakausī un sūrstošas acis. Tādēļ nolēmu izvēdināt galvu un mazliet pastaigāt pa slimnīcas parku. To es daru ļoti bieži, it sevišķi vasaras rītos.

Šajā slimnīcā sāku strādāt, kad mācījos pēdējā kursā un Artūram bija tikai trīs gadi. Tātad šī varētu būt astoņpadsmitā vasara.

Pazīstu katru taciņu, kas ved pa veco slimnīcas parku. Tās visas te ir pilnas ar maniem soļiem un domām. Un cik dažādām – gan laimīgām, gan skumjām, gan izmisušām. Man pat liekas, ka gaisā vēl var just virmojam bērnišķīgās gaviles pēc pirmās veiksmīgās, patstāvīgi veiktās operācijas un, ja labi ieskatās, redzams, kā gar slimnīcas sētu tek mana kauna un aizvainojuma asaru upe.

Arī šajā rītā es gāju savu ierasto maršrutu – no nodaļas pāri lielajam ceļam uz sānu aleju, tad gar puķu dārzu un strūklaku līdz bēdīgākajai slimnīcas ēkai – vecajam morgam un, apmetot likumu ap jauno korpusu, atkal atpakaļ uz nodaļu. Gāju lēni, neko sevišķu nedomādama, kad pēkšņi sāku manīt divainu tukšuma sajūtu visā ķermenī. Bija tā, it kā mani kāds būtu atrāvis no zemes, bet mans svars palicis pie tās. Lai gan tas bija ārkārtīgi īss mirklis, es to izjutu ļoti pamatīgi, likās pat, ka uz brīdi viss apstājies, arī laiks. Tad sekoja kritiens sevī atpakaļ, nu gandrīz tā, kā dažreiz pirms iemigšanas noraustās viss ķermenis, – asa sāpe sirdī, un es biju spiesta atsēties uz tuvākā soliņa. Sirds sāpīgi dauzījās, miesa kļuva vēsa un mikla, un man bija bail. Nekustīgi sēdēju labu brīdi, apjukusi spiedu ar pirkstiem uz acu āboliem, lai kaut cik nomierinātu savu lēkājāšo sirdi. Galva bija pilnīgi tukša, visas domas kā aizslaucītas.

Minūtes skrēja, un pamazām mana pašsajūta normalizējās. Pāris reižu dziļi ievilku elpu. Šķita, ka viss ir labi. Kārtības labad norāju sevi, ka tik maz rūpējos par veselību. Nosolijos šodien pat aiziet un izdarīt sirds kardiogrammu. Un tad savā parastajā solī devos uz nodaļu, kur mani jau gaidīja rindā sastājušies dienas darbi.

Vispirms apskatīju vakar nakti uzņemto pacientu ar sāpošo vēderu. Viss bija nācis viņam par labu – vēders bija nomierinājies, analīzes par katastrofu neliecināja. Puisis dzēra slimnīcas paplāno kafiju, šad tad uzmetot man aizdomu pilnu skatienu, laikam vēl tā īsti neticēdams savai veiksmei. Tad mani noķēra mūsu anesteziologs Bāliņš ar saviem tūkstoš svarīgajiem jautājumiem,

pēc tam – divi kašķīgi piederīgie, vēl – māsa Rasma ar dokumentu mapīti un Artūrs ar savu telefona zvanu. Viss beidzās ar to, ka es nokavēju piecminūti, lai gan šonakt biju atbildīgais dežūrķirurgs un man patiesībā vajadzēja būt piecas minūtes ātrāk par pārējiem. Ieskrēju sasārtusi, aizsulusies un vainīga. Mūsu profesors uzmeta man iznīcinošu skatienu, no kura es sapratu, ka viņa oma ir vēl sliktāka par manējo.

Profesors pārdzīvo savu otro jaunību, un mūsu visu liktenis bieži vien ir atkarīgs no viņa sirdsdāmas garastāvokļa iepriekšējā vakarā. Šī persona strādā ķirurģijas katedrā par asistenti un ir no tām sievietēm, kuras savas karjeras kāpnes droši slej caur priekšnieku guļamistabām, smīnēdamas par tādām censoņām kā mēs pārējās, kas dienas un nakts pavada operāciju zālēs vai pie slimnieku gultām, cieš kopā ar viņiem un bieži vien klausās gārdošajā elpā, kad pienācis viņu laiks pamest šo pasauli.

Man rādās, ka iepriekšējais vakars šefam bijis sevišķi nelabvēlīgs, jo viņa acis ir naidīgi piemiegtas, zem tām biezi maisiņi, kas acu tēraudzilo vēsumu it kā dara blāvu. Augums sagumis vēl vairāk nekā parasti, un katrs tagad var redzēt, ka priekšā stāv vecs vīrs. Tādos brīžos mana sirds iesilst pret viņu nepārprotamā maigumā un man gribas pieiet un noglāstīt kalsnos plecus, pateikt ko mierinošu, tikai viņam domātu. Bet es to nekad nedaru, kaut ļoti cieniu šo veco vīru, pazīstu viņu ilgus gadus, uzskatu par savu aroda skolotāju, tomēr starp mums ir kāda neredzama, nepārvarama siena – augsta un salta, aiz tās mīt noslēpums, kuru mēs nemākam atminēt.

Arī viņš pret mani vienmēr ir bijis labs, pretimnākošs, vienmēr izcēlis citu vidū un atbalstījis, liekas, pat mīlējis, ja vien viņš vispār uz tādām jūtām ir spējīgs. Var jau būt, ka pirms daudziem gadiem no viņa puses tā arī bija mīlestība, tikai man tā nebija pieņemama, jo, kā jau teicu, dziļi manī kaut kas tumšs ir gruzdējis pret viņu, kaut kas atgrūdis no viņa un biedējis. Es tikai nekad neesmu sapratusi, kas tas ir un kāpēc.

Mēs satikāmies šajā pašā slimnīcā, kad man bija divdesmit četri gadi, bet viņam vēl nebija piecdesmit. Es biju topoša ārste un jauna, samērā pievilcīga sieviete, kas izvēlējusies tādu virišķīgu profesiju kā ķirurgija. Es iemilējos savā profesijā, tiklīdz pirmoreiz pārkāpu operāciju zāles sliekšni. Vienkārši uzreiz sapratu, ka neko citu šajā dzīvē negribu darīt, ka tieši šeit ir manas mājas un mana īstā vieta. Savu šefu pirmo reizi ieraudzīju operāciju bloka ārstu istabā, kad, būdama pēdējā kursa studente, bikli mīņājos pie durvīm un nevarēju saņemties, lai kādam pajautātu, kur atrodas ģērbtuves, kurā vietā jāpaņem operāciju veļa un vispār – kāda šeit ir kārtība. Ceturtās nodaļas vadītāja, pie kuras mēs, divas sestā kursa studentes, bijām nozīmētas praksē, tikai, garām skrejot, pateica, lai ejam uz zāli, ģērbjamies, mazgājamies un gaidām viņu. Viņai jau bija viegli to pateikt, bet mēs abas lielajā slimnīcā ar grūtībām spējām atrast pašu operāciju zāli, kur nu vēl visu pārējo, tādēļ mūsu apjukums bija paties. Kamēr Dace, mana draudzene, aizgāja meklēt operāciju veļu, es paliku stāvam priekšelpā. Sirds man toreiz dauzījās krūtīs tikpat stipri kā šorīt parkā. Un tādu neveiklu, apmulsušu pirmoreiz mani ieraudzīja šefs. Viņš nāca no zāles puses pārliecinātā solī, kādā mēdz iet tikai vadošie ķirurgi. Zaļais operāciju tērps viņam piegulēja nevainojami, maska bija nevērīgi noslidējusi uz krūtīm, bet cepurīti viņš nesa rokā. Pie nosvīdušās pieres bija pielīpusi mīksta, gaiša matu cirta. Mūsu acis sastapās, un es sajutu neredzamas enerģijas triecienu. Kā zibens caur manām smadzenēm izskrēja doma – “Kur es jau kādreiz esmu redzējusi šo gaišo, pavēlniecisko acu skatienu?” Likās, arī viņš uz mirkli apmuls, jo palēnināja soli, palūkojās uz mani un koķeti pacēla vienu uzaci. Tikai vēlāk es atklāju, ka tā viņš slēpj savu pēkšņo apjukumu. Tad uzrunāja mani patīkamā baritonā:

– Vai jaunā dāma šeit meklē savu liktenīgo vīrieti?

Es jutos tik neaizsargāta un pamesta, ka ar lielu piespiešanos saņēmu pēdējos spēkus un klusi nomurmināju:

– Ļoti iespējams, cienītais kungs.

Viņš guldzoši iesmējās, samiedza savas zilās acis un, vairs ne vārda neteicis, pagāja man garām. Tūlīt aiz viņa es ieraudzīju Daces izbrīnīto skatienu:

– Ko tad jūs ar profesoru tik draudzīgi runājāt? – viņa vaicāja.

– Ak, neko sevišķu, – es atteicu, jo negribēju viņai atzities, ka neesmu pazinusi slaveno profesoru Māri Liepkalnu.

Bija arī reize, kad viņš pats man atgādināja šo sarunu. Tikai tad viņa acis raudzījās kvēli un lūdzoši, roka bija cieši satvērusi manējo, un atkal gaišā matu cirta pielipusi pie pieres. Tas bija smags mirklis mums abiem. Jaungada balle mūsu klīnikā. Es jau biju nostrādājusi šeit piecus gadus. Biju pārdzīvojusi savas pirmās uzvaras un pirmos zaudējumus, apraudājusi savus pirmos mirušos slimniekus, iemācījusies aukstasinīgi rīkoties situācijās, kad parasti cilvēkiem sāk drebēt rokas un kājas. Biju tuvāk iepazīsusi arī viņu. Īsti nemāku to izskaidrot, bet no pašas pirmās dienas es baudīju viņa labvēlību, tās dēļ mani apskauda jaunie kolēģi, bet vecākie šad tad pavilka uz zoba. Viņš mani biežāk nekā citus ņēma asistēt operācijās, bieži vien klusām ielika manās rokās skalpeli vai adatturi un neuzkritoši pārņēma manas funkcijas pie galda par otro asistentu. Tāpat arī rīta piecminūtēs viņa acis sadūrās ar manējām, un es jutu divainu satraukumu. Viņa gaišo skatienu es biju iemācījusies sajūst pat ar pakausi. Bet tā nebija mīlestība, vismaz no manas puses ne, tas bija kaut kas aizliegts, kas mani atbaidīja, bet tajā pašā laikā neizsakāmi pievilka.

Kulminācija bija šī balle. Es jutos ļoti laimīga un atraisīta. Parasti šajā gadalaikā esmu tāda samērā ēteriska. Man patik gada tumšākais un reizē dvēseliski gaišākais laiks, kad pasaulē ir nācis mūsu Kungs. Es šīs sajūtas esmu baudījusi no bērnu dienām, pat tajos tumšajos padomju laikos, kad Ziemassvētki šķita pilnībā aizmirsti. Visu vakaru dejuju un dzēru vīnu. Mana galva bija galīgi apreibusī. Jutos jauna, skaista, iekārojama un īsta ārste, pilntiesīga atrasties starp šiem cilvēkiem, kas lemj citu likteņus, – tā es tolaik domāju. Visvairāk tajā vakarā dejuju ar Liepkalnu. Viņš

man likās tik jauns un stalts. Viņa augums bija saspringts kā stīga, no viņa nemaldīgi kvēloja karstas alkas, un tas vairs nebija tēvišķais rokas pieskāriens, pie kura jau es biju pa šiem gadiem paspējusi pierast. Viņa roka uz manas muguras runāja skaidrāk par acīm, un es reibu vēl vairāk.

Mūzika apklusā, kāds atvēra zālē logu, pa to iešļācās ziemas ledainais gaiss, bet pat tas nespēja mani remdēt.

– Marta, man augšā kabinetā ir ļoti labs, vecs franču vīns. Es to taupīju īpašam brīdim. Es gribu, lai tu šovakar to nogaršo kopā ar mani. Nāc, iesim!

Es nevarēju neiet, es to vienkārši nespēju. Lai gan zināju, ka to nevajag darīt, es ļoti labi sapratu, kam tur ir jānotiek, bet nespēju pateikt “nē”. Ne jau viņam, bet sev. Es to negribēju un reizē pēc tā bezgala alku.

Kā sapnī uzkāpu viņam līdz otrajā stāvā. Manu roku viņš neatlaida, tā viegli drebēja. Mēs iegājām kabinetā, tur dega mazā galda lampa, uz rakstāmgalda jau stāvēja atkorķēta vina pudele un divas zaļas, slaidas slīpēta stikla glāzes. Lai gan man ir sena patika uz stikla traukiem, šoreiz es tiem nepievērsu ne mazāko uzmanību. Šefs pieveda mani pie rakstāmgalda, pielēja abas glāzes un vienu sniedza man. Vīns glāzē grasījās uzsprāgt, tas dzirksteļoja, un man likās, ka šis dzirkstis krita un dzisa viņa acīs. Es iedzēru malku, bet neko nejutu, jo biju jau pārāk daudz dzērusi šo nolādēto dziru. Tikko paspēju nolikt glāzi uz galda, lai neizšķakstītu vīnu, kad ieraudzīju savu elku un skolotāju ceļos manā priekšā. Viņš neprātīgā kaislē skūpstīja manas rokas, likās, ka viņa lūpas uz tām atstāj apdedzinātas vietas. Viņš vaidēja pats no savas kaisles, iespiedis seju tērpa krokās tieši virs mana klēpja. Šajā skaņā bija kaut kas dzīvniecisks, un tieši tā izrāva mani no trakās apmātības, kas bija pārņēmusi. Es sapratu, ka šo briesmīgo skaņu pazīstu, tā stindzināja asinis manās dzīslās un paralizēja locēkļus. Viņš pavērsa uz augšu savu aizmigloto skatienu, es to vairs nepazīnu, tas bija cits cilvēks. Viņa lūpas bija pietūkušas un asins-

sarkanas. Tās čukstēja: – Es tevi neprātīgi gribu! – Tie laikam arī bija pēdējie vārdi, ko es sadzirdēju, jo attapos tikai tad, kad mēs abi, izmīsiģi cīnoties, vārtījāmies pa grīdu. Mūsu abu spēki bija divkāršojušies. Viņš cīnījās par mani, es cīnijos pret viņu. Dzirdēju, kā ar sausu troksni kaut kur sānos plīst mana jaunā kleita. Šis tīri sievišķīgās dusmas par tērpam nodarīto skādi manus spēkus trīskāršoja. Es apgriezios uz vēdera un mēģināju list uz durvju pusi. Viņš gulēja man virsū, un es dzirdēju viņu nemitīgi atkārtotam:

– Es tevi lūdzu, nedari tā, es tevi lūdzu...

Un tad mani spēki bija galā.

Acu priekšā pēkšņi viss kļuva gaišs, krēslainais kabinets izzuda, un es ieraudzīju plašu lauku ar maigiem, gaiši zaļiem augiem, tie ziedēja violetiem, sīkiem ziediņiem, kas atgādināja mazas vāļītes. Ziedu smarža bija saldi reibinoša, es to pazīnu, es ļoti labi pazīnu lavandu smaržu, jo tā manī vienmēr izraisījusi dziļu riebumu, lai gan nekad neesmu varējusi saprast, kādēļ. Zilajos ziedos gulēja pilnīgi kails jauneklis. Viņa ķermenis raustījās neprātīgās elās. Viņš bija iespiedis seju ziedos, bet es redzēju pilnīgi skaidri, kā no viņa aizvērtajām acīm plūda asaru straume, kā tās sajaucās ar augsni un pārvērtā daiļo seju atbaidošā vieplī. Jaunais augums bija klāts pretīgiem apaļiem zilumiem un paralēlām sārtām svitrām, pa kājām lejup tecēja tievas asiņu straumītes. Jauneklis pacēla acis pret debesīm un iekaucās kā ievainots vilks.

No šā kauciena es atvēru acis. Mans mocītājs, izspūris, nosvīdis, berzēja man denīšus un kaklu ar dārgo franču vīnu un purināja aiz pleciem. Es saņēmu pēdējos spēkus, atgrūdu viņu, piecēlos un izgāju no kabineta. Manas kurpes palika mētājamies uz grīdas. Viņš mani vairs neaizturēja. Kāpnēs ieskrēju kādam tieši krūtīs, bet nepazīnu. Vēlāk uzzināju, ka tā bijusi māsiņa Olga, kas vienmēr mani grūtos brīžos glābusi un mierinājusi. Tikai šoreiz es neredzīgām acīm paskrēju viņai garām un pa rezerves izeju nokļuvu tumsā. Skrēju pa slimnīcas centrālo aleju vienā kleitiņā un zeķēs. Nejutu, ka ārā ir piecpadsmit grādu sals un manas kāju pēdas asiņo, jo zeķes

bija saplēstas driskās un sniega gabali grieza kā asi naži. Izskrēju cauri vārtiem, paldies Dievam, netālu stāvēja tukšs taksometrs. Šoferim pārsteigumā iepletās acis. Es laikam ar tik mežonīgu skatienu paraudzijos viņā, kad nosaucu adresi, ka viņš absolūtā klusumā aizveda mani līdz mājām. Klusi dūca mašīnas motors, un neciešami skaļi klabēja mani zobi, bet es nespēju tos sakost.

To vakaru tālāk atceros ļoti miglaini. Šoferis palīdzēja man uzkāpt līdz dzīvoklim. Vīra acīs tādas izbailes es laikam vēl nekad nebiju redzējusi. Atceros, ka gulēju viņam klēpī un raudāju bez mitas. Asaras plūda, it kā tās būtu spējīgas aizskalot manas sāpes. Pirmajos mirkļos Marģers mēģināja mani uzmanīgi izvaicāt, bet drīz saprata, ka tas ir veltīgi. Atbilžu vietā es krampjaini raustīju elpu gluži kā pārkliedzies bērns. Viņš mani mierenāja, glāstīja, šūpoja, līdz pamazām jutu, ka milzīgais sasprindzinājums pāriet un mācas virsū miegs. Sāka smelgt kāju pēdas. Marģers tās bija nomazgājis un pārsējis. Iedzēru zāles un jutu, ka iemiegu, tikai mana roka krampjaini satvēra vīra plaukstu un sastinga.

Profesors Liepkalns nolaida acis, un es paspēju ātri apsēsties savā vietā. Mums te ir stingra kārtība. Katram sava vieta, un, nedod Dievs, ja kāds neievēro šo nerakstīto likumu un apsēžas kur citur. Parasti to izdara studenti, kas ierodas praksē mūsu klīnikā. Viņi jau tā ir bikli un nobijušies, un, ja vēl kāds no “galma ārstiem” ar nicīgu žestu viņus izceļ no laimīgi atrastās vietas, tad pašapziņa ir sagrauta pilnībā un cilvēks atvērts visām pārestībām. Šis periods man sen aiz muguras, atklāti sakot, es pat izjūtu zināmu prieku, kad atkal kādu kārtējo jauno dakterīti izceļ no vietas. Es sēžu priekšpēdējā rindā pie sienas, tā es labi varu redzēt lielo negatoskopu, uz kura demonstrē rentgena uzņēmumus, un tāfeli, bet profesors mani var ieraudzīt, ja speciāli pāiet sāņus no savas katedras. Un to viņš arī dara.

– Daktere Zviedre, es vēl neesmu beidzis ar jums runāt. Varbūt jūs man atļautu turpināt.

– Es jūs klausos.

– Jau labu laiku gribu jums pavaicāt par jūsu disertācijas melnrakstu, kuru es nekādi nevaru ieraudzīt uz sava galda.

Nu, lūk, sliktāk jau vairs nevar būt, jo šis temats man ir vis-smagākais, un viņš to ļoti labi zina. Telpā klusums, tikai mūžīgais zobgalis dakteris Veits pagriežas uz manu pusi un saviebj ģīmi smieklīgā grimasē. Velti, Kārli, tu šorīt pūlies, mani neviens nevar sasmīdināt. Abi man uzticētie studenti līdzjūtīgi skatās uz mani, viņi pie mums ir jau četrus mēnešus un zina, ka pēc brīža sekos visu nedēļas un pat mēneša grēku pārskats. Un man šoreiz grēku pietiek. Šonedēļ man pieder četras nepareizi noteiktas diagnozes, konflikts ar Ārstu ekspertīzes komisiju par kāda mana slimnieka darba nespējas lapām un vēl tas, ka pagājušajā sestdienā nepiedalījos šefa dzimšanas dienā viņa vasarnīcā Majoros.

Ceļos lēni un pogāju ciet uzsvārci, bet tad pēkšņi atveras durvis, galvu pabāž otrās nodaļas virsmāsa, kas vienīgā no māsām drikst pārtraukt mūsu piecminūtes ar steidzamiem ziņojumiem.

– Profesora kungs, jūsu vakar operētais slimnieks stipri asiņo. Varbūt jūs varētu...

Tālāk viņai nav jāsaka, jo šefs ļoti labi zina – ja māsa Ērika viņu sauc, tad stāvoklis ir kritisks.

– Kolēģi, es jūs palūgšu...

Viņš vēršas pie mūsu sirmā profesora Kārkla, par kuru studenti smeļ, ka viņš jau atrodas paraboliskā stāvoklī un ir izvēlējis slimnīcu par savām mūža mājām.

Šoreiz esmu glābta, bet sirds ir tik smaga, ka nav pat atvieglojuma sajūtas. Liepkalns, iedams garām, cieši ielūkojās man acīs, un es pirmo reizi pa šiem gadiem tajās pamanīju naida liesmu.

Tādā noskaņā es iegāju mūsu nodaļā un pirmoreiz ieraudzīju šo cilvēku. Vai esat redzējuši tādu kino triku, kad pūli rāda it kā miglainu, bet asums ir uzstādīts tikai uz vienu cilvēku, kuru grib izcelt? Patiesībā bez visiem kino trikiem mēs visbiežākajā cilvēku pūlī pamanām to, kuru gaidām. Tā es bieži, stāvot uz ielas un

gaidot savu vīru, jo pati nemēdzu nokavēt, ieraugu viņu starp cilvēkiem jau iztālēm, kad vēl visas krāsas izskatās pelēcīgas un nevar īsti izšķirt apveidus. Tas tāpēc, ka mēs viens otru uztveram ne tikai ar acīm; pareizāk sakot, cilvēkam ir dota citas pakāpes redze, kurai mēs vēl neesam atraduši nosaukumu, jo tā īsti neesam tai noticejuši.

Viņš stāvēja pie dežūrmāšas galdiņa, bija mazliet saliecies un balstījās uz vienas kājas.

“Laikam astes kauls...” gandrīz automātiski nodomāju un gribēju paskriet garām, bet kaut kas man lika apstāties.

– Vadītāj, jauns slimnieks. Kuram dakterim dosim? Pararek-tāls abscess.

Jā, es esmu strutainās ķirurģijas nodaļas vadītāja nu jau piecus gadus, tas ir, kopš dibināta šī nodaļa. Agrāk šādi slimnieki bija visās ķirurģijas nodaļās. Tā kā ar viņiem parasti ir daudz problēmu un klapatu, viņi inficē citus – “tīros” slimniekus, vadība nolēma dibināt šo nodaļu. Es šeit jau ilgi un diezgan sekmīgi strādāju un biju no savas paaudzes vienīgais “ministrs bez portfeļa”, tāpēc šo “strutaino portfeli” atdeva man. Pricējos, jo vismaz šeit šķietami varu rīkoties pēc saviem ieskatiem. Nodaļā mēs esam trīs ārsti, parasti divi trīs studenti, arī virsmāsu pieskaitot, – sešas māšas un divas sanitāres. Dzīvojam samērā draudzīgi, pat var teikt – ļoti draudzīgi.

Gribēju jau sacīt, lai atdod jauniņo dakterim Veitam, jo viņš ļoti mīl taisnās zarnas. Pēc kārtējās strutu bedres tīrīšanas viņš man parasti stāsta, ka ļoti labi saprotot tos grēciniekus, kurus lielais domātājs Dante savā “Dievišķajā komēdijā” gremdējis šajā s... jūrā.

Bet kaut kas man lika pārdomāt.

– Rasmiņ, dod Valdim, tas ir, dakterim Kārkliņam. Viņš apskatīs vispirms, un tad mēs abi kopā.

– Kā kundze vēlas. Der jau jums arī kādreiz kāds nopietnāks slimnieks, – nosmīn māsa Rasma.

Viņa uz mutes nav kritusi, bet mēs visi viņu milam, un neviens nekad par viņas zobgalībām neapvainojas. Rasma vienīgā nodaļā atļaujas man pateikt kādu vaļīgāku piezīmi. Bet viņa to drīkst, jo es šo cilvēku pazīstu no tiem laikiem, kad skraidīju šeit, būdama studente, un mūsu draudzība ir daudzkārt pārbaudīta grūtos brīžos.

– Tā jau ir, māsiņ, – es nosaku, – bet tu savukārt paskaties, vai viņam ir nozīmētas visas analīzes.

Tikai vēlāk sapratu, cik liktenīgs bija šis, viens vienīgais teiciens. Tas man neienāca prātā tāpat vien, tas bija pirmais brīdinājums. Izrunājusies ar māsu Rasmu, es nevilus palūkojos uz slimnieku, un mūsu skatieni beidzot sastapās. To sajūtu nevaru aprakstīt: es it kā ieniru viņa acīs, mani pārņēma bezgala mulsums un sāka pazīstami kņudināt aiz krūšu kaula. Es biju tik pārsteigta, ka labu brīdi klusēju. Viņš arī klusēja, jo ko gan viņam bija teikt? Neticami, bet Rasma arī klusēja. Vecā zobgale, vai arī viņa izjuta šo dīvaino mirkli?

– Labdien, – es pavisam apmulsusi nomurmināju, – mani sauc Marta Zviedre.

– Es zinu, – viņa balss bija vēl satriecošāka, tā ieplūda manā dvēselē un uzbangoja tādu vilni, ka es tik tikko noturējos kājās. Labi, ka paspēju pieķerties pie mazā rakstāmgalda malas.

– Es zinu, – viņš atkārtoja. – Man ir vēstulīte jums. Pricējās, ka viss ir tā nokārtojies un man nav īpaši jālūdz jūs palīdzēt.

– Ak tā – un no kā ir tā vēstulīte?

– No Aināra, no Aināra Putniņa, mana drauga.

– No Aināra, – es muļķīgi novilku, brīdi klusēju un tad, it kā pamodusies, ātri piemetināju, – tad jau jūs esat mākslinieks.

– Nu, tas ir pārāk skaļi teikts, bet savs sakars man ar to sfēru ir – es esmu dizainers...

– Nu labi, es iešu, – pārtraucu viņu gandrīz pusvārdā, un viņa skatiens spēji apdzisa. – Tu jau, Rasmiņ, zini, kas jādara.

Māsa Rasma paskatījās mani ar tādu sejas izteiksmi, it kā es

būtu aizrādījusi viņai, ka tā šorīt aizmirsusi uzvilkt svārkus un sēž te nepiedienīgā izskatā.

– Mēģināšu, dakter...

Vēl viens skatiens, man sagriezās galva, un atkal sajutu, kā sirds sāk daudzīties auļojoša zirga soli. Ak Dievs, kas ar mani notiek? Iegāju ārstu istabā un atkritu pie sava galda.

Istaba bija pilna. Labi vēl, ka šie slaisti neiedrošinājās sēdēt manā vietā. Manī auga niknums uz visiem, un visvairāk – pašai uz sevi. Kas ar mani notiek? Kā es uzvedos! Kas ir tas cilvēks? Sēdēju un truli lūkojos milzīgajā kaudzē ar slimības vēsturēm, kas bija noliktas mana galda vidū. Tās man bija jāizskata un jāparaksta. Mēģināju saprast, vai es viņu kādreiz kaut kur jau esmu sastapusi. Pilnīgi sveša seja. Nē, es viņu nepazīstu!

– Vadītāj, profesors jūs aicina zālē, – pavērtās durvīs atskanēja Rasmus balss.

– Labi, eju.

Bet es negāju, sēdēju vēl brīdi un klusi vēros sev priekšā.

Ārstu istabā iestājās klusums. Mani zēni izbrīnīti skatījās uz mani.

– Vai kas noticis? – vaicāja dakteris Miltiņš, mūsu trešais ārsts. Viņš ir lāga zēns, tikai varen bailīgs un neuzņēmīgs.

– Nekas, nekas, Didzi, es jau eju.

Un tad arī es gāju.

Zālē bija milzu jezga, kas vēstīja par draudošo nelaimi. Visi skrēja, klusums bija nepārprotams traģēdijas priekšvēstnesis. Šefs pacēla acis un nu jau lūdzošā balsī teica:

– Marta, nāc palīgā, sekundāra asiņošana.

Pirms devos pārģērbties, uzmetu acis slimniecei. Es viņu nepazīnu. Sieviete ap četrdesmit. Viņas bāli zilganā seja runāja skaidrāk par visām analizēm. Anesteziologs pacēla skatienu pret debesīm un klusi man nočukstēja:

– Hemoglobīns – seši. Marinējuši visu nakti.

Monotoni pilēja asinis sistēmas kanilē, un klusi dūca elpināšanas aparāts.

Pēc mirkļa biju atpakaļ. Paspēju tikai ieņemt savu vietu, kad monitorā atskanēja nepārtrauktā skaņa, kas vēsta par sirds apstāšanās. Reanimācija ilga aptuveni pusstundu, viss bija veltīgi. Liepkalns nometa cimodus zāles stūrī un izgāja. Es neiedrošinājos viņam sekot. Atsēdos uz trepēm, pa kurām slimnieki parasti kāpj uz operāciju galda, un skatījos šajā asiņu jūrā. Visi bija atkāpušies, un nu nelaimīgais cilvēks, kuru vēl pirms mirkļa raustīja, kratīja un durstīja, gulēja viens un ļoti kluss. Man pat kļuva daudz vieglāk ap sirdi, kad bijām beiguši mocīt šo sievieti. Viena viņas roka nokarājās pāri galda malai, nagi jau bija zilgani, bet citādi roka izskatījās ļoti gracioza, tikai balta, balta, salīdzinot ar zaļo operāciju veļu un tumšajiem asins plankumiem. Un atkal es maniju, ka zaudēju šīs pasaules realitātes sajūtu. Visas priekšmetu kontūras sāka trīcēt, mirgot, izlocīties, gribēju pakustināt kaut mazo pirkstiņu, bet nespēju...

Es tupēju, paslēpies aiz kolonnas, piespiedis augumu tās vēsajam marmoram, ierāvis galvu plecos, un centos elpot pēc iespējas klusāk. Ātrija vidū atradās ūdenstilpne ar mazu strūklaku centrā – smejošs fauns turēja virs galvas paceltu radziņu, un no tā, maigi čurkstēdams, tecēja ūdens. Plašo iekšējo pagalmu izgaismoja sudrabaina mēness gaisma. Spēcīgi smaržoja mazie, bālie ziediņi, kas auga gar ūdensmalu, pūta liegs vējiņš, ik pa brīdim atnesdams jaunu ziedu smaržas vilni. Sirds man lēkāja krūtīs kā neprātīga, un es, piespiedis rokas pie krūtīm, gaidīju. Ūdens sanoņa bija pārņēmusi visu pilsētu, varēja dzirdēt, kā plikšķ strūklaka pretējā, Kvinta Pītija mājā, tikpat labi varēja saklausīt, kā ūdens no lielā rezervuāra uz ielas stūra tecēja pāri un, maigi urdzēdams, plūda lejup uz vārtu pusi. Gaiss trīsēja no cikāžu dziesmām. Man pat likās, ka saklausu jūras viļņu nebeidzamo dziesmu. Un tad es sadzirdēju vieglus soļus, kāds nāca lejā pa akmens kāpnēm, izgāja cauri priekštelpai un, nokāpis pa diviem pakāpieniem, ienāca mēness apgaismotajā pagalmā. Tā bija viņa – manas sirds dieviete,

kuras vārdu neuzdrošinājos izrunāt pat savās domās. Es biju gatavs skūpstīt ikvienu akmens plātņi, kurai pieskārusies viņas sandale. Viņa bija neizsakāmi daiļa, slaidās rokas vizēja mēness gaismā, kakla bedrītē mirdzēja sika sviedru lāsīte, sārtās lūpas bija pavērtas vieglā smaidā, bet skropstas apēnoja tumšās, mandelēm līdzīgas acis. Viņa bija aizdomājusies. Es atdotu pusi savas dzīves, lai tikai uzzinātu, par ko. Meitene pastiepa savas plaukostas pretī ūdens strūklai, un viņas smaids atplauka kā magnolijas zieds, atsedzot pārļainu zobu rindu. Es aiz saviņņojuma sakustējos un uzgrūdods dzelzs trijkājim, kas stāvēja blakus kolonnai. Tas gāzās ar tādu troksni, ka, likās, aizdārdēja līdz Vezuva pakājei. Meitene bailēs spalgi iekliedzās, bet es vairs negaidīju ne mirkli, metos bēgt cauri viesistabai uz terases pusi. Man pakaļ atlidoja viņas balss:

– Vai tas esi tu, Lūkij? Pagaidi! Nebēdz!

Atguvos un sapratu, ka guļu operāciju bloka ārstu istabā uz vēsā ādas dīvāna. No augšas uz mani lūkojās vismaz kādas desmit sejas. Sākumā nevarēju izšķirt vaibstus, bet tad lēnām atgriezās visas šīs pasaules sajūtas un redze atguva asumu. Mūsu anesteziologs, dakteris Bāliņš, turēja manu roku, laikam skaitīja pulsu, viņa māsa jau laida manā rokas vēnā zāles. Profesoru gan telpā neredzēju. Vissatrauktākā seja bija manai draudzenei Dacei. Mēģināju celties augšā un viņus visus atbīdīt tālāk no sevis, bet biju vēl pārāk vārga.

– Marta, kā tu mūs nobaidīji! Vai tev ir labāk? Kā tu jūties? Vai tev kas sāp? – Tikai mana Dace spēj pajautāt tik daudz, lai atbildei vajadzētu vismaz pusstundu.

Vienīgais labums, ka viņa parasti negaida atbildi. Es vienmēr brīnos, kā viņa visu zina par saviem slimniekiem, bet zina. Viņa ir laba ārste un patiesībā arī laba draudzene, kā saka, draugs uz mūžu. Mēs bieži saprotamies bez vārdiem, pašas smejamies, kad pēkšņi viena no mums kaut ko paskaidro, lai gan otra neko nav jautājusi. Bet atbilde ir vietā, un abas esam varen apmierinātas.

– Daktere Zviedre, tūlīt atnesis kardiogrāfu, mēs uzņemsim grammu, – Bāliņš ir savā elementā.

Viņš pat izskatās varen apmierināts, ka tagad var ar mani izrikties pēc sirds patikas. Parasti es to mēģinu darīt ar viņu, it sevišķi operāciju laikā. Man šis cilvēks nav simpātisks jau kopš pirmās dienas. Pārāk pareizs, visu zinošs un it kā ļoti pretimnākošs. Bet es neticu viņa krietnumam, jo reiz dzirdēju, kā viņš palātā pirms operācijas apstrādāja slimnieku, stāstīdams, cik ļoti dažādi varot iedot narkozi un cik maz pacienti protot novērtēt viņa darbu. Tas viss jau ir taisnība, tikai viņa balsij bija tik izteikta naudas skaņa, ka man pārskrēja riebuma trīsas. Es neteikšu, ka esmu pret samaksu. Es, protams, gribētu, lai mūsu valstī ārstu algas būtu tik lielas, ka mēs stāvētu pāri šiem mūžīgajiem konvertiem mūsu virsvalku kabatās, bet diemžēl tā tas nav. Tikai es par savu darbu nevienam, izņemot slimnīcas kasieri, neesmu prasījusi naudu, un tā nekad nav ietekmējusi mana darba kvalitāti.

– Dacīt, padod man roku! Būs jau labi. Mazliet sareiba galva, un tas ir viss. Paldies, draugi, bet ticiet, man viss ir labi!

Ar grūtībām pārlicinu visu satraukto kompāniju, ka vainojama tikai negulētā, nemierīgā nakts. Pamazām viņi izklist. Pēdējais aiziet Bāliņš, un pat viņa pakausis liecina, ka es neesmu spējusi novērtēt viņa rūpes.

– Pavadi mani, Dacīt, līdz nodaļai, man tur viens slimnieks ar rektumu. Jāskatās, ko tas puika ir paspējis ar viņu izdarīt.

Lēni kāpjām uz otro stāvu. Man ir nosvīdusi piere un plaukstas, tas būs no zālēm. Dievs vien zina, ko viņi abi ar Bāliņu man sagrūda iekšā. Esmu dīvainā ārste, jo man pašai ļoti nepatik lietot zāles. Es tās arī tikpat kā nelietoju un saviem slimniekiem ordinēju vienīgi pašas nepieciešamākās. Vienmēr atceros mūsu vecā profesora vārdus, ka labs ārsts vairāk par divām zālēm slimniekam vienā reizē neizraksta, bet Bāliņš man atriebības nolūkos būs sadevis kādas desmit. Pēkšņi man nāsīs iesitas spēcīga matioli smarža un sirdi saņņaudz ilgu pilna sajūta. Izbijusies paskatos uz Daci un neuzkritoši jautāju:

– Klau, vai tu nejūti ziedu smaržu?

– Nu, zini ko, Marta, varbūt tu dzirdi arī eņģeļu dziesmas? Nē, tā tas šodien nebeigsies. Izdari savus dienas darbus, un es pati tevi aizvedīšu uz kardioloģijas nodaļu.

– Nu, nu, būs jau labi. Aiziesim jau, aiziesim. Es pati to biju nolēmusi, jo...

Labi, ka apstājos pusvārdā un nepaspēju pateikt par mirkli šorīt parkā. Nepatik man slimot un nepatik, ka citi mani uzskata par slimu. Kam galu galā vajadzīgs slims ārsts, tas taču nav ētiski, kā saka mans mīļais dēls.

Vēsts par manu kolapsu jau bija atnākusi līdz nodaļai, un viss personāls mani pavadīja ar pētošiem skatieniem. Pat dakteris Veits piedāvājis šodien padarīt manus darbus. Ātri viņus visus noliku savās vietās. Reizēm es varu būt diezgan asa un neiecietīga, un šoreiz bija tieši tā reize. Visi uz mani mazliet apvainojās, bet tūlīt likās mierā.

Kopā ar dakteri Kārkliņu, manu rezidentu, gājām uz 15. palātu, kur atradās jaunais pacients.

– Vai tu viņu apskatīji? – pajautāju.

Es Valdi Kārkliņu jau no pirmās dienas uzrunāju uz “tu”, tā es daru ar cilvēkiem, kas man patīk, patīk uzreiz, un es parasti daudz nekļūdos. Šos cilvēkus es uzskatu par saviem paziņām. Līdzīgi bija ar Valdi – no pirmās tikšanās reizes. Viņš ir ļoti zinātkārs un iejūtīgs jauns vīrietis. Ārsta profesija viņam pietāv bez vārda runas. Es bieži ar nožēlu salīdzinu viņu ar savu dēlu, kurš ir pilnīgs pretstats Valdim. Artūrs ir straujš, samērā neiecietīgs un, jāatzīst, arī patmīlīgs. Un tomēr tas ir mans mīļotais dēls, kuram es piedodu daudz tāda, ko citiem nepiedotu.

– Dakter, man diagnoze ir absolūti neskaidra, – domīgi iesāka mans prātvēders.

Bet, tā kā šodien man nebija vēlēšanās klausīties viņa, jāteic, samērā augstvērtīgajos medicīniskajos apcerējumos, es viņu aši pārtraucu:

– Labi, draudziņ, paskatīsimies kopīgi.

Un tur jau viņš gulēja uz viena sāna, kāju pierāvis, tātad *musculus psoas major* kairinājums, kas liecina, ka lieta ir nopietnāka nekā parasts sastrutojums. Viņam bija aptuveni trīsdesmit pieci gadi. Ļoti smalki veidots augums, āda tīra, ļoti gaiša, acis un mati tumši, turklāt pakausī saņemti nelielā astītē. Parasti tas mani nesajūsmina, bet viņam piestāvēja. Vissatriecošākās bija rokas – tās bija sakrustotas pār krūtīm, it kā viņš sevi gribētu aizsargāt, pirksti neparasti slaidi un skaisti veidoti. Jā, šādās rokās es varēju iedomāties tikai rakstāmspalvu vai palmas zaru.

Abi ar dakteri Kārkliņu uzsākām parasto izmeklēšanas un izjautāšanas procedūru, kas šajā gadījumā nebija sevišķi patīkama. Viņš pacietīgi atbildēja uz visiem mūsu jautājumiem, ar cieņu izturēja visas pārbaudes un citas eksekūcijas, kuras nākas izdarīt, ja runa ir par tik prozaisku vietu cilvēka ķermenī kā taisnā zarna.

Darīju savu darbu, siki izpētīju viņa ķermeni, jautāju un salīdzināju, tikai nekādi nespēju paskatīties šim cilvēkam acīs; turklāt mani atkal bija pārņēmis dīvainais satraukums, kāds mēdz būt milētājiem pirmajā tikšanās reizē. Toties viņš nenolaida acis no manis pat tad, kad atbildēja uz mana jaunākā kolēģa jautājumiem.

Ejot atpakaļ uz ārstu istabu, man nācās piekrist Valdim, ka diagnoze ir neskaidra.

Nodaļas gaiteni piegāju pie māsas Rasmus galda.

– Esi nu tik miļa, māsiņ, jaunajam pacientam nozīmē papildu rektoskopiju un irigoskopiju un, drošs paliek drošs, nosūti uz kompjuтеру. Diagnozi svītro, operācijas pieteikumu tāpat.

– Labi, dakter, bet kā jums pašai?

– Man nevajag rektoskopiju, – šodien pirmo reizi iesmējos. Arī māsa Rasma atplauka smaidā. Gāju jau projām, tad atcerējos, ka nezinu viņa vārdu.

– Jā, Rasmiņ, kā viņu sauc?

– Kuru tad?

Es cieši paskatījos uz žēlsirdīgo māsu, viņa uzreiz saprata:

– Ak to – Jānis Bērziņš.

“Dievs, cik prozaiski, un es domāju – Vergīlijs Jaunākais,” no-
smējos sevi. Nu, paldies Dievam, atgriezusies arī humora izjūta,
tad jau vēl kādu brīdi dzīvošu.

Diena aizskrēja nemanot, kā jau tas parasti slimnīcā notiek,
un tā bija piektdiena. Piektdienās parasti plānotās operācijas no-
tiek tikai tad, ja ierodas kāds akūts slimnieks. Bet šis fakts piekt-
dienu nemaz nepadara pievilcīgāku. Man daudz labāk patīk pārē-
jās darbdienas, kad operējam zālē no rīta līdz vēlai pēcpusdienai.
Tā ir vislabākā iespēja paslēpties no uzmācīgajiem slimnieku ra-
diniekiem un paziņām, kas gaida gandrīz visās iespējamās vietās un
visbiežāk savu prasāmo uzsāk ar “pravietiskiem” vārdiem:

– Nežēlojiet mani, dakter, sakiet man tiru patiesību.

Pēc tāda ievada man gribas sarauties mazai un ielīst grīdas
šķirbā. Šādos gadījumos es nu gan nekādās dziļās sarunās par
pacienta likteni neielaižos. Parasti tā jautā cilvēki, kas egoistiski
uzskata sava tuvinieka slimību par pārestību, kura vērsta pret
viņiem. Es tad cenšos viņus ātri atvēsināt un pat mazliet aizvai-
not, lai ātrāk liek mani mierā. Ticiet, tas nav grūti, pietiek tikai at-
bildēt, ka neredzu iemeslu, kādēļ man prasītājs būtu īpaši jā-
saudzē, jo runa jau nav par viņa, bet gan par slimā cilvēka dzīvi.
Man nepatīk arī skaļi paustas bēdas un pārspīlēta savu sāpju de-
monstrēšana tuvinieka nāves gadījumā. Nāves mirklis prasa klu-
sumu, pietāti pret to milzīgo noslēpumu, par kuru mums tikai
dažreiz varētu būt neskaidras nojausmas. Es nāvi izjūtu ļoti dziļi,
es viņu sajūtu jau labu brīdi, pirms tā ir atnākusi. Medicīnā ir
daudz simptomu, pēc kuriem var spriest par nenovēršamā tuvo-
šanas. Parasti smagie slimnieki it kā atlabst, nāk pie samaņas,
kļūst mierīgi un – atkarībā no viņu apziņas pakāpes – vai nu
apgaroti, vai apātiski. Protams, mainās arī aizgājēja fiziskais ķer-
menis, vaibsti, ādas un matu spīdums, acis it kā dziļāk iekrīt do-
bumos. Bet visvairāk jūt tās izmaiņas ap mirstošo cilvēku, kuras
ar mūsu neattīstīto redzi nevar pamanīt. Es dažreiz vēlu vakaros

lēmām eju cauri nodaļai gar sirdzēju gultām un, nepagriezot skatienu uz tām, mēģinu uztvert neizskaidrojamo jutoņu, kas nāk no katra cilvēka. Un jāteic, ka var labi sajust it kā tukšāku, plānāku gaisu ap mirstoša cilvēka gultu.

Kādreiz senos laikos medicīnā mācīja, ka cilvēkam ir dota noteikta daļa dzīvības spēka, tam izsīkstot, arī iestājas stāvoklis, ko mēs saucam par nāvi. Bet šo spēku katrs indivīds tērē ļoti atšķirīgi, daudz tiek izšķiests, pārvarot smagas slimības vai piekopjot nepareizu dzīvesveidu, vedot netiklu dzīvi un pat – noziedzīgi domājot. Tik gudri bija ārsti sendienās. Tagad nav modē runāt par lietām, kuras nevar pataustīt ar roku vai vismaz apskatīt, piebāžot degunu labi tuvu. Taču neviens man nepateiks, kāpēc dažs cilvēks, apkrauts ar neskaitāmām slimībām, sazāļots līdz zaļam reibonim, it kā desmit reižu miris, tomēr pēc laika ar savu mantu pauniņu priecīgs atstāj slimnīcu, turpretim cits, kurš nemaz neizskatās tik slimis un bezcerīgs, aiziet gandrīz mirkli un ne ar kādām mūsu pūlēm un modernajām tehnikām nav atgriežams dzīvē. Viņa laiks ir pienācis, smilšu pulkstenis ir iztecējis, viņš ir gatavs ceļam un iet. Visneizskaidrojamākās lietas slimnīcā notiek ap Ziemassvētku laiku. Vecākās paaudzes ārsti labi zina, cik ļoti jāuzmanās šajā laikā, kā nedrīkst sviest izaicinājumu Viņas Augstībai – Nāvei. Liekas, slānis, kas šķir šīs divas pasaules – mūsu redzamo un to – nezināmo, biedējošo, par kuru daudzi tikai smejas, bet dziļi sirdī tomēr zina, ka tāda pastāv, ir tik plāns un caurspīdīgs, ka vajag ļoti maz, lai viegli izslidētu tam cauri.

Vienmēr atceros kādus Ziemassvētkus bijušajā padomijā. Tas notika tieši 24. decembra rītā. Es tolaik vēl biju internatūrā un bieži kūrēju profesora Liepkalna slimniekus. Tajā laikā mūsu nodaļā gulēja jauks cilvēks – mūzikas zinātniece. Jau pa gabalu varēja sajust viņas aristokrātisko šarmu, kuru nespēja piesegt pat nomazgātās, četrus numurus par lielu esošās, svītrainās slimnīcas pidžamas. Es ļoti biju iemilējusi viņu un gandrīz katru vakaru, pirms devos uz mājām, kādu brīdi pakavējos viņas palātā. Mēs

runājām par visu ko, par mūziku, mākslu vispār, par laimi, ziediem, par smalkiem franču vīniem un Briseles mežģinēm. Nebija temata, par kuru ar šo sievieti nevarētu runāt. Vienīgi viņas slimībai mēs nekad nepieskārāmies. Bet ne jau tāpēc, ka viņa baidītos no sava tuvākā likteņa, nebūt ne. Viņai bija īpaši uzskati par slimībām. Slimības esot galvenokārt divējādas – tādas, kas jāizcieš par tavu nepareizo rīcību un domāšanu, un tādas, kuras var saukt par svētajām un kuras tevi garīgi attīra un ceļ. Un visas jāuzņem ar pazemību un pacietību, neapgrūtinot ar tām citus un nenoliekot sevi cietēja lomā. Viņas slimība bija ļauna, viņa to uzņēma ar izpratni, nežēlojoties un klusuciešot. Mana draudzene jau bija pārcietusi vairākas smagas vēdera dobuma operācijas, bijusi arī tā nepatīkamā situācija, kad caur vēdera priekšējo sienu nācies izvadīt zarnas galu, jo citādi cilvēks nav spējīgs atbrīvoties no visa liekā. Un, par spīti tam, viņas veselības stāvoklis pēdējos mēnešos uzlabojās. Vaigos bija manāms sārtums, acis mirdzēja, bija pat nakuši klāt daži svara kilogrami, kas onkoloģiskiem slimniekiem ir vislabākais rādītājs. Pēdējā laikā zarnas gals uz vēdera, ko mēs, ārsti, dēvējam par *anus praeter naturalis*, bija deformējies, ievilcies uz iekšu un traucēja normālu procesu norisi. Bija vajadzīga pavisam niecīga koriģējoša operācija, bet, protams, narkozē. Tā kā Ziemassvētku reizē nekādas lielas operācijas nenotika, zāle bija brīva, un šefs visžēlīgi atļāva man pašai veikt šo manipulāciju. Bezgala apmierināta ar patstāvīgo darbu, uzbrāzos pa trepēm nodaļā un svarīgā tonī izrikoju māsas, lai noved pacienti uz zāli un sagatavo operācijai. Pārsienamajā istabā tolaik strādāja māsa Anna, kuras darba stāžs šajā slimnīcā sniedzas pāri par trīsdesmit gadiem. Redzot mani tik pacilāti darbojamies, viņa saņēma pie rokas, noveda malā un teica:

– Nedari gan tā, mīļo meitiņ, ka nav vien jānožēlo. Šajā laikā cilvēkus nedrīkst pakļaut riskam.

Bet manas ausis bija kurlas, es kaut ko norūcu par nieka operāciju un brīvo zāli.

– Medicīnā, bērns, nieku nemēdz būt, – šie māsas Annas vārdi mani sasniedza jau kāpnēs.

Viss it kā bija labi, un slīmniecei iedeva narkozi. Pirms viņa aizvēra acis, tās vēl paspēja man silti uzsmaidīt, it kā sakot paldies. Es viegli tiku galā ar savu darbu. Bet tūlīt sākās neizskaidrojamas lietas, viņa nemodās, anesteziologs izmēģinājās visādi. Narkoze, kas jau sen bija pārtraukta, kļuva it kā dziļāka un dziļāka, it kā kāds būtu atgriezis gāzes krānu un darbotos mums līdztekus. Zilītes kļuva platas, un elpošana – ar katru brīdi seklāka, vēl mirklis, un apstājās sirds. Reanimējām stundu, tika izmēģināti visi līdzekļi, atdzīvināšanas ciklu izgājām trīs reizes. Un tad man uznāca pirmā un vienīgā histērijas lēkme zālē. Tas bija drausmīgi, maniem kolēģiem vajadzēja gandrīz ar varu izvest mani laukā.

Nodaļā tajā dienā es vairs neatgriezos. Atceros, ka klīdu pa Rīgas ielām, nejudama ne izsalkumu, ne salu. Vecrīgā iegāju Svētā Jāņa baznīcā, tur jau bija sācies Ziemassvētku dievkalpojums. Baznīca mirdzēja sveču liesmās, smaržoja skujuas, un ērģeļu mūzikas skaņas man atrāva vaļā asaru slūžas. Baznīcas stūrītī, ceļos nometusies, es raudāju bez skaņas. Asaras plūda, dedzināja manus vaigus un mazgāja dvēseli.